LAOCOÖN'UN MASKESİ

Abdulhalim Durma

“Kimi eleştirmenlerce ömrü kişiliğini tam olarak bulamadan sona ermiş olmakla değerlendirilen Selçuklu sanatında, sanki yaratıcının evrende yaptığı gibi, kendisini asla tekrar etmeyen soyut kavramların felsefi bir bütünlük içersinde ifade edilmiş olduğunu görürüz. Derinliği anlamayız ve cehaletin saflığıyla, ‘adamlar taşı konuşturmuşlar be!’, diye şaşkın şaşkın övünürüz. Eski zamanlarda, Divriği yolunda bunu, bizzat yaşadım. Arabamın arıza yaptığı esnada, insanlardan uzakta, çaresizce, tek başıma iken tecrübe ettiğim ruh hali, anlaşılmazcasına bu mükemmelliği kavramaktan uzaktı. Karşımda, algılaması zor bir anlam karmaşası vardı.

“Halbuki, gençliğimdeki bisiklet yolculuklarımda beni cezbeden, sanatın, var olanı kusursuzca ifadesi idi. Antik dönemin Grek sanatçısı, mermere veya bronza sadece eti ve kemiği değil; karakteri ve duyguyu, acıyı, coşkuyu da üfler. Sıradan bir insan günlük hayatında bu duyguları o denli saf ve sarsıcı bir yoğunlukta belki yaşayabilir, ancak dışarı vurması neredeyse imkansızdır. Bilirsiniz ki, sanat, duyguyu damıtarak bize sunar. Doğadaki en iyi parçalar, taklidin kusursuzluğuyla bir araya getirilerek ideal insan formu yaratılır. Buradaki "hakikat", görünenin ötesindeki "ideal olanın hakikati"dir. Mübalağayla söylersek, gerçek hayatta biz bile duygularımızı

Yunan sanatında yansıtıldığı kadar mükemmelen ifade edemeyiz.

Yaşlı dostumuzun, felsefeyi sanatla meczederek yaptığı medeniyetler karşılaştırmasının ruhuna nüfuz etmenin kolay olduğunu söyleyemem. Bununla birlikte, 'biz bile' derken entelektüel farklılığın bilincinde oluşunun onun vazgeçilmez tevazuu ile tezat oluşturup oluşturmadığı aklımdan geçti. O ise, anlaşılırlık endişesi olmadan kendi kendine konuşuyormuş gibi, sözlerine devam ediyordu.

"Hangi sebeple olursa olsun, kasılmış bedeniyle yüzündeki çarpılmış ifade, dehşeti ve çaresizliğiyle acının cisimleşmesini çağrıştırıyordu. Tıpkı, antik Grek mimarisi yapılarının frizlerinde yer alan mitolojik olayların tasvirlerinde karşımıza çıkan, duyguların adeta vücut bulmasıyla artık estetiğin sınırlarını zorlayan o ürkütücü ifade.

"Bizde, insanı felç ediciliğiyle şiddetinin sınırsızlığını ima eden, ancak ruhsuz bir korkutma aracı olarak cehennemle özdeşleştirilen 'kabir azabı' sözcüklerinin hiçbir estetik yansımasından söz edilemese de, antikitede sadece buna tahsis edilmiş mitolojik ögelerle trajedinin zirvesine ulaştığı bir dönemin varlığı şüphesiz.

Açıkçası, bağlantı kurmakta zorlanıyordum. Bir ifade zenginliği var, kabul.. ancak, özellikle mi anlaşılması zor hale getiriyordu. Arkadaşların da çehrelerindeki farkında olmadan çatılmış kaşlarıyla dikkat kesilmiş hallerinden aynı

problemi yaşadıklarını düşündüm. Yaşlı dostumuz sözü dolandırıyor, kıyısından köşesinden değinip duruyordu; her cümle, merkezden uzak gibi görünse de esas meseleye ince iplerle bağlıydı. Bu dolambaçlı anlatım, konunun çevresine dikilmiş nirengi noktaları gibiydi: doğrudan hedefi göstermiyor ama yolun varacağı yeri sezdiriyordu. Hepimiz sabırsızlıkla beklerken, aslında bu yan işaretlerin hepsi büyük resmin sessiz habercisiydi.

“Görsel haberleşmede yanındaki ön plana geçince, ekranın yarıdan daha az kısmında biraz geriden sohbeti izleyici olarak takip etmeye başladı. Ancak, ne kadar süre geçtiğini anlamadan bir ara ona odaklandığımda, ekrana bakmayan yüzündeki ifadenin antik Grek masklarını çağrıştırdığını dehşetle fark ettim. Fizyolojik ve psikolojik yoğun bir duygu..sadece acı. Laocoön’ün ya da Medea’nın çehresine akseden ebedi ıstırab..Dante’nin Komedyasındaki trajik cehennemi işkence.. Dış dünyaya bütün kapıları kapatan ve sadece içe dönük benmerkezci zihinsel bir hapsedilmişlikle katlanılmaz yoğunlukta bir eziyet. Onu ancak kuvvetli bir uyuşturucunun, seyirci olarak hayata dahil edebileceği düşünülebilir. Peki, bu dayanılmaz acının sebebi, ya bu uyuşturucunun kendisi ise!..

Yakaladım!.. Bugünkü konunun uyuşturucu olduğu anlaşıldı. Ancak, öne çıkan o kadar acil sosyal sorunlar arasında yaşlı dostumuzun ‘keş ve keşlik’ üzerine anlatacaklarının sınırlarını gerçekten merak ettim. Fakat o, aklımdan geçenleri okumuş gibi, birazdan sorunun ‘sorun’ bile sayılmayışından söz edecekti.

“Uzun sürecek bir diş tedavisinin başında, doktora ilerlemiş olan yaşımı ve geçirmiş olduğum ciddi rahatsızlığı hatırlattım. Ondan sonra, kendimi tamamen onun uzmanlığına teslim ettim. İtiraf ederim, bir iki defa iyice gerildiğimi hatırlıyorum, ancak aylar süren tedavide iğneye karşı tam bir ünsiyet kazandım. Bir süper kahraman gibi, acıya karşı adeta duyarsız. Bir defasında, art arda yapmış olduğu iğneleri sayamamıştım, ancak ağzıma tıktığı pamuk ve elime tutuşturduğu reçete ile yanından ayrılıp şehir içinde evin yolunu tuttuğumda insanların dikkatli bakışlarının sebebini önce anlayamadım. Kendisiyle hiç konuşmadığım eczacının bakışlarından da bir anlam çıkaramadım. Lokal anestezinin sınırlarını aştığını saatler sonra, kaybolmuş olan konuşma yeteneğimin dönüşüyle, ancak fark edebildim.

“Dışarıdan bakıldığında, sanki pek de üzerine gidilmiyor gibi bir kanı uyandıran devasa bir yangına karşı adeta eylemsizlik, bir kolektif suskunluk sarmalı, bir "görmezden gelme" hali varmış gibi hissediliyor. Bununla birlikte, yakın tarihteki İçişleri Bakanlığının ‘100 Günlük Operasyon’u, ülkedeki uyuşturucu ve kaçakçılık probleminin büyüklüğünü, arz-talep zincirinin derinliğini ve organize suç ağlarının ulaştığı küresel/yerel boyutları açıkça ortaya koymaktadır.

İtiraf ederim, bu ‘100 Günlük Operasyon’u duymuş, nedense, önemsememiştim. Büyük skandallar, trajediler ya da büyük dönüşümler artarda geldiği için, mutlaka saatlik gündem ve enformasyon yorgunluğuyla, olayın hafızada kalıcı iz bırakamayışı doğallaşmıştı. Ve biz de kolektif bir "unutma" mekanizması çalıştırırız. Yaşlı hocamızla bu kadar süredir içli dışlı olmamız, dolayısıyla

öngörülebilirliğini kazanmış olduğumuz düşüncesiyle, konunun tarihçesine geçeceğini kestirebiliyordum.

“Bu mevzu insanlık tarihi kadar eski, medeniyetlerin yükselişi ve çöküşüyle bağları olan, tıp, siyaset ve ticaretin kesiştiği devasa bir derya. İnsanlık binlerce yıl boyunca haşhaş, koka yaprağı ve kenevir gibi bitkileri doğrudan doğadan aldıkları haliyle kullandı. Sümer tabletlerinde haşhaş için "Sevinç Bitkisi" ifadesi geçer. Kutsal Hindu metinlerinde kenevir, insanlığa kaygılardan kurtulması için verilmiş "Beş Kutsal Bitki"den biri olarak kabul edilir. Mısır'da, Roma'da ve Osmanlı'da afyon, dinsel törenlerin, mistik ayinlerin ve en önemlisi cerrahi müdahalelerin ve ağrı kesicilerin baş tacıydı. Bu dönemlerde "bağımlılık" bugünkü anlamıyla toplumsal bir suç ya da patoloji olarak görülmüyordu. Madde, doğanın sunduğu güçlü bir şifa kaynağı, dozu kaçırıldığında ise "uyku veren bir ölüm" olarak kabul ediliyordu.

“Hasan Sabbah’ın gözü dönmüş müritleri doğuda ‘haşhaşi’ sözcüğü ile aşağılanırken batıda gözü pek eylemleri ile ‘suikastçı’ olarak anılıyordu.

Sonra bildik isimlere ve varlığı görülmemenin tercih edildiği bir alana geçti. Orada konuşmak, sanki tarihe saygısızlık etmekmiş gibi görülüyor; oysa bu suskunluk, günümüzün hastalıklarını görmezden gelmenin en rafine uyuşturucusu.

“Şehzadelik yıllarında Amasya’da yaşayan II. Bayezid, dönemin kültür ve sanat çevreleriyle iç içeydi. Tarihi kaynaklar

şehzadenin çevresindeki bazı devlet adamları ve şairlerin etkisiyle afyon ve esrar gibi maddelere rağbet ettiğini kaydeder. Hatta babası Fatih'in bu durumdan haberdar olup sert uyarılarda bulunduğu anlatılır. Dahası, Tazarruname yazarı Sinan Paşa'nın gözden düşüşü ve Fatih'ten kaçış hikayesinin arkasındaki en kritik, somut ve dramatik suçlamalardan biri, Şehzade Bayezid'i keyif verici bu maddelere alıştırmış ya da bu ortama göz yummuş olması ithamı yer alır. IV. Murat dönemi de, otoriteye tehdit olarak görülmesi yüzünden uyuşturucu ve keyif verici maddelere karşı sert önlemler alınmasıyla dikkati çeker. Ancak, genel olarak böyle bir tehlike görülmediği zamanlarda, uyuşturucu mekanları olan berhaneler görmemezliğe gelinir. Ayrıca, batakhane kelimesi hem dildeki güçlü tasviri nedeniyle edebi olarak sık kullanılmış hem de özellikle payitahtın liman ve eğlence bölgelerinde sosyal bir gerçeklik olarak hatırı sayılır bir sıklığa ulaşmıştı.

Nedense, grupta yakın zamanlarda yer almış olan bir dostun çehresindeki ifade, diğerlerinden ancak sezilir bir farklılıkla, psikolojik bir rahatsızlığı çağrıştırması bakımından dikkatimi çekmişti. Fakat o anda bunun üzerinde durmadım. Yaşlı dostumuz ise, 'mukayeseli problemler tarihi notları'na devam ediyordu.

"Oysa o yüzyıllarda, Çin Maçin'de afyon haneleri kendi içinde sınıflara ayrılmaktaydı. Zengin tüccarların ve elitlerin gittiği lüks mekanlarda kaliteli ipek yataklar, güzel müzikler ve özel olarak işlenmiş afyonlar sunulurken; işçilerin gittiği yerler, Osmanlı'daki batakhaneleri andıran, pislik içinde, insanların yan yana yığıldığı karanlık hücrelerdi. 20. yüzyıla gelindiğinde, tarihin hiçbir döneminde görülmeyecek şekilde, "Asya'nın

Hasta Adamı" Çin’in nüfusunun önemli bir kısmı afyon bağımlısıydı.

Farklı yüzyıllar ve coğrafyalardaki bu gezintilerden sonra, anlatı bir anda ‘keş’ bir ülkenin inanılmazcasına trajik hikayesi olmaktan çıkıp beklenmedik şekilde bir ticari şirketin monografisine döndü.

“İngiliz ticaret gemileri okyanuslarda daha etkin faaliyet göstermeye başlayıp özellikle Hindistan seferlerine yöneldiklerinde, denizci tüccarlar bir araya gelip sermayelerini artırırlarken, İngiltere kraliçesi I. Elizabeth'den de ayrıcalıklar almaya çalıştılar. Sonunda 1600'de 250 ortakla kurmuş oldukları Doğu Hindistan Şirketi için bu ayrıcalıkları almayı başardılar. Doğu ve Güneydoğu Asya'da bir ticaret tekeli olarak ortaya çıkan şirket, zamanla politik bir oluşum hâline geldi. 18. yüzyılın başlarından 19. yüzyılın ortalarına kadar Britanya emperyalizminin bir aracı olarak kullanıldı. 19. yüzyılda Çin'deki faaliyetleri Britanya etkisinin Çin'e yayılmasında etkili oldu. Doğu Hindistan Şirketi, yani EIC, "Britanya emperyal otoritesinin sert yüzüydü". Yöneticileri ve hissedarları muazzam zenginlikler elde etti. Tam zıttı bir şekilde Hindistan daha da fakirleşti. Bir ticaret şirketinden çok daha fazlası olan EIC, zamanla devlet içinde devlete ve hatta imparatorluk içinde imparatorluğa ve hissedarları dışında kimseye hesap vermeyen bir tür ‘vahşi kapitalizmin’ dişlerini gösteren yaratığına dönüştü.

Ve sonra, esas mesele. Tarihin vicdanla muhasebesi. İnsanın kulaklarına inanamayacağı olaylar zinciri...

“İngilizler, Hindistan’ın en bereketli topraklarında gıda üretimini yasaklayıp köylüleri sadece afyon ekmeye zorladılar. Bu durum, ölümün gölgesini köylerin üzerine indiren trajik kıtlıkları tetikledi; milyonlarca insan açlıktan kırıldı. Diğer taraftan, devasa tesislerde işlenen uyuşturucular, gemilerle Çin'e sokuldu. Yani, Çin'in çöküşüne yol açan ünlü Afyon Savaşları, aslında İngilizlerin Hindistan üzerinden yürüttüğü bir zehir ticaretinin sonucuydu. Çin, aşağılayıcı anlaşmalar imzalamak zorunda kalmış, Hong Kong'un kontrolü İngilizlere geçmiş ve afyon ticareti tamamen yasallaşmıştı. Bu dönem Çin tarihinde "Yüzyıllık Utanç" olarak adlandırılır.

“Şirket, Hindistan'ı bir ticari işletme gibi yönetiyor, kendi özel ordusuyla toprakları işgal ediyor ve afyon ticaretini yürütüyordu. Ancak bu açgözlülük ve vahşi yönetim, nihayetinde kendi sonunu hazırladı.

“Şirketin ordusundaki Hintli askerler ağır sömürüye ve kültürel saygısızlığa karşı devasa bir ayaklanma başlattı. İsyan çok kanlı bastırıldı ancak İngiliz Kraliyeti, koca bir alt kıtanın yönetimini ticari bir şirketin eline bırakmanın artık çok riskli olduğunu anladı. İngiliz Parlamentosu, şirketin Hindistan üzerindeki tüm siyasi ve askeri yetkilerini elinden aldı. Hindistan doğrudan İngiltere Kraliçesi Victoria'ya bağlandı. Şirket ise işlevsiz bir kabuğa dönüştü ve resmi olarak tamamen tasfiye edildi.

“İlgi çekicidir ki, modern ekonomik düşüncenin en önemli iki köşe taşı olan Adam Smith ve Karl Marx üzerinde derin ve

dönüştürücü izler bıraktı. Sıradan bir ticari işletme olmanın ötesinde, kendi ordusuna, darphanesine ve yargı sistemine sahip devasa bir "şirket-devlet" yapısındaydı. Bu sıra dışı yapı ve Hindistan'daki sömürge pratikleri, her iki düşünürün de kendi teorilerini, yani, serbest piyasa kapitalizmi ve tarihsel materyalizm/bilimsel sosyalizmi şekillendirirken başvurdukları en büyük somut laboratuvarlardan biri oldu. Ancak, 150 yıldır İngiliz halkının şirketin ruhundan rahatsız olduğu ve onu yok saydığı söylenebilir.

Bu durum, bana Alman ve Japon halkları gibi, II. Dünya Savaşından sonra kendisiyle hesaplaşan zihniyet kurbanı toplumların varlığını hatırlattı. Yaşlı dostumuzun tekeline aldığı konuşmanın didaktik etkisi, konunun ilgi çekiciliği sebebiyle hissedilmiyordu. Fakat az önce dikkatimi çeken yeni dostumuzun çehresindeki düşünceli ifadenin devam ettiğini fark edince, onun günün konusuyla ilgili bir problemi olabileceği aklımdan geçti.

"Uyuşturucu tarihinin popüler detayları, gerçekten de bu şirket gibi absürt, trajikomik ve ironik hikâyeler barındırıyor. Kenevirin liflerinden ip ve kumaş yapılması insanlığın ilk tarım faaliyetlerine kadar uzanır. Ancak tıbbi amaçlı kullanımı Çin İmparatoru Şen Nung'un M.Ö. 2700'lerde ilaç rehberinde tescillenmişti. Asya ve Ortadoğu halkları binlerce yıldır afyonun uyuşturucu etkisini, kenevirin dumanını ve alkolün sarhoşluğunu çoktan deneyimlemiş, hatta bunları mitolojilerine ve tıp kitaplarına dahil etmişlerdi. İnka yerlileri, yüksek rakımlı And Dağları'nda açlık, yorgunluk ve oksijen azlığıyla mücadele etmek için yüzyıllarca koka yapraklarını çiğnemişlerdir. Bugün "kesinlikle yasak" olan birçok madde, geçmişte öksürük şurubu,

mucizevi ilaç ya da büyük savaşların stratejik yakıtı olarak kullanılmıştır.

Yaşlı dostumuz son sözleriyle, etik nedenlerle gülmemek için zorlanacağımız trajikten trajikomik örneklere geçti.

“Alman ilaç devi Bayer, 1898 yılında tıp tarihinin en büyük ironilerinden birine imza attı. Şirketin kimyageri, morfinden daha güçlü bir ağrı kesici ararken bir bileşik sentezledi. Laboratuvarda ilacı deneyen işçiler kendilerini "kahraman gibi" hissettiklerini söyleyince, ilaç Heroin markasıyla tescillendi. Böylece, kahramanlıkla felaket arasındaki bu kelime oyunu, kahramanlığın gölgesinde saklanan trajediyle kahramanlıkla çöküşün ironik bir birleşimini yansıtıyordu.

“Bayer, eroini bağımlılık yapmayan güvenli bir öksürük şurubu, astım ve ağrı kesici ilacı olarak tüm dünyaya pazarladı. Hatta o dönem yaygın olan morfin bağımlılığını tedavi etmek için bile reçete edildi. İlacın morfinden katbekat daha ölümcül bir bağımlılık yarattığı kısa sürede fark edildi. Bayer, 1913 yılında eroin üretimini durdurmak zorunda kaldı.

Mütevazı ve masum görünen zevklerle örnekler devam ediyordu. Bütün reklamlarda görüldüğü gibi, insanın “aidiyet ve haz” açığını sömüren günümüzün popüler gazlı içeceği olan Coca-Cola hedefteydi.

1886 yılında bir eczacı tarafından aslında bir ilaç olarak icat edildi. Amerikan İç Savaşı'nda yaralanan ve morfin bağımlısı olan eczacı, bu bağımlılıktan kurtulmak için bir formül arıyordu. İçeceğin ilk formülü, koka ağacı yapraklarının özü ve kafein kaynağı olan kola fındığının karışımından oluşuyordu. İsmi de buradan gelmektedir. İlk yıllarında bu içecek; baş ağrısı, depresyon, halsizlik ve cinsel iktidarsızlığa iyi gelen bir "tıbbi tonik" olarak bardak bardak satıldı. Kokainin zararları ve yasal baskılar artınca, şirket 1903 yılında formüldeki aktif kokaini çıkardı. Günümüzde Coca-Cola hala koka yaprağı kullanır, ancak bu yapraklar önce kokain maddesinden tamamen arındırılır.

Tuhaftır. Aklımdan geçenler, kabul etmek istemesem de, hocayı birebir taklit ettiğimi gösteriyordu. Ardından hayatın cilvesi yaşandı. Anlamlı bir protesto için şişeler açıldı. Cola, yere döküldükçe sloganların ağırlığı hafifledi. Amaç, ticaretin ve siyasetin kirli yüzünü görünür kılmaktı; sonuç ise yapışkan bir zeminde kayıp düşen ayakkabılar oldu. Direnişin sembolü olması beklenen sıvı, kendi başına bir mizah gösterisine dönüştü. Böylece anlamlı hareket, absürt bir sonuçla çarpıştı: siyasal mesaj köpüklerin içinde boğuldu gitti. Ancak, kara mizah devam ediyordu.

“İkinci Dünya Savaşı, sadece orduların değil, kimya laboratuvarlarının da savaşıydı. Askerlerin günlerce uyumadan, açlık hissetmeden ve korkusuzca savaşmasını sağlamak için devletler toplu uyuşturucu dağıtımı yaptı.

“Alman ordusu, 1939 ve 1940 yıllarında askerlerine, pilotlarına ve tank mürettebatına metamfetamin bazlı bir hap dağıttı. Fransa'nın sadece birkaç haftada haritadan silindiği Yıldırım Savaşı stratejisinin arkasındaki sır, bu hapın sayesinde 72 saat boyunca hiç uyumadan, durmaksızın ilerleyen Alman askerleriydi. Askerler arasında bu haplara "Tank Çikolatası" veya "Stuka Hapları" deniyordu. Askerler, kendilerine insanüstü bir odaklanma, hız ve korkusuzluk veren bu uyuşturucu hapları, dönemin en ölümcül, en hızlı ve en agresif silahı olan Stuka uçaklarıyla özdeşleştirdiler. Nasıl ki Stuka uçağı gökyüzünden agresif ve durdurulamaz bir güçle iniyorsa, bu haplar da pilotlara aynı agresif enerjiyi veriyordu.

“Nazilerin bu bitmek bilmeyen enerjisinin sırrını çözen İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri de geri kalmadı. Müttefik orduları, askerlerine ve özellikle gece uçuşu yapan pilotlarına haplardan yüz milyonlarca doz dağıttı.

“Savaşın özellikle ilk yıllarında ilaç fabrikaları askeri emirlerle adeta birer uyuşturucu laboratuvarına dönüştürülmüştü. Askerlerin bu maddeleri ne kadar yoğun tükettiği tıbbi raporlarda net şekilde görünmektedir. Fransa işgali sırasında bu hapları kullanan birliklerin, 3 gün 3 gece boyunca hiç uyumadan ve durmaksızın günde ortalama 35 kilometre yürüdüğü ve tank sürdüğü ölçülmüştür.

Peki, sonra ne oldu? Bir bedel ödenmiş olmalıydı değil mi? Şüphesiz, açıklaması kolay olmayan sonuçlar yaşandı. Artık, sahne, içinde esprinin yer almadığı katıksız trajediden ibaretti.

“Savaş bittiğinde her iki tarafta da hayatta kalan yüz binlerce asker, ağır psikoz, paranoya, kalp yetmezliği ve şiddetli uyuşturucu bağımlılığı ile baş başa kaldı. Haplar, kısa vadede sahte bir güç hissi verse de, askerlerin vücudunda ve zihninde kalıcı, korkunç yıkımlara yol açtı. Uyuşturucu maddeler vücudun doğal alarm sistemini tamamen kapatıyordu. Askerler yorgunluk hissetmedikleri için biyolojik sınırlarını sonuna kadar zorluyorlardı.

“Aşırı doz ve fiziksel yüklenme; nabzın ve tansiyonun ölümcül seviyelere çıkmasına, genç yaşta kalp krizlerine ve beyin kanamalarına neden oldu. Bu haplar vücut ısısını kontrolsüz şekilde yükseltiyordu. Cephede aniden organ yetmezliğinden ölen birçok askerin ölüm raporuna sahte teşhisler yazıldı.

“Hapın etkisi geçtiğinde askerler 24 ile 48 saat arasında değişen, komaya benzer derin bir uykuya dalıyorlardı. Bu sırada uyandırılamadıkları için cephede kolayca hedef oluyorlardı. Düzenli kullanım, beyindeki dopamin ve serotonin dengesini tamamen yok etti. Bu durum ordularda askeri disiplini korumayı imkansız hale getiren ruhsal çöküşlere yol açtı. Askerler etrafta olmayan düşmanlar görmeye başladı. Kendi silah arkadaşlarına veya üstlerine ateş açan asker vakaları rapor edildi.

Zombi filmlerine dönüşen hayat hikayeleri, sanki gerçekle ilgisi olmayan uğursuz bir geleceğin tasvirini andırıyordu. Yöneticilerin karar alırken bu riskleri hesaba katmamış olmaları düşünülebilir miydi?..

“Korku hissinin yok olması, empati yeteneğinin de kaybolmasına neden oldu. Bu durum, cephe gerisindeki sivillere yönelik savaş suçlarının ve vahşetin artmasında doğrudan rol oynadı. Hapların yoksunluk evresinde askerler ağır depresyona girdi. Nazi ordusundaki ani intihar dalgalarının arkasında hapların yoksunluğu yatıyordu. Bu haplar cephede askerlere "gıda takviyesi" gibi sunulduğu için kimse bağımlı olacağını düşünmüyordu. Ancak bağımlılık çok hızlı gelişti.

“Maddeler iştahı tamamen kestiği için askerler günlerce yemek yiyemedi. Bu durum bağışıklık sistemini çökertti; askerler basit enfeksiyonlardan veya bitkinlikten ölmeye başladı.

“Diş sıkma, ağız kuruluğu ve yetersiz beslenme nedeniyle askerlerin dişleri çok kısa sürede çürüdü ve döküldü. Vücut ilaca alıştıkça aynı etkiyi almak için dozu artırmak zorunda kaldılar. Bu durum cephede uyuşturucu krizlerine ve lojistik hatlarda uyuşturucu hırsızlığına yol açtı.

“Savaş 1945'te bittiğinde, her iki taraftan evlerine dönen yüz binlerce gazi aslında ağır birer uyuşturucu bağımlısıydı. Batı Almanya ve Doğu Almanya, savaştan sonra onlarca yıl boyunca ordudan kalan Pervitin stoklarını reçeteli ilaç olarak kullanmaya devam etti. Benzer şekilde, Amerikan ve İngiliz gazileri de uzun yıllar amfetamin bağımlılığıyla mücadele etmek zorunda kaldı.

Romanlar, filmler ve ders kitaplarıyla hayatın dışına çıkarmayı başardığımızı sandığımız savaşın dehşeti, insan

ruhunun en karanlık taraflarının açığa çıktığı bir alan değil mi. Üstelik, öylesine kanıksadık ki, onu hala hayatın bir parçası olarak sürdürüyoruz. Ancak, konumuz uyuşturucu idi ve yaşlı hocamız, dersine devam ediyordu.

“Aslında 1938'de bir laboratuvar kazası sonucu tesadüfen keşfedilen LSD, 1960'larda hippi kültürünün, psikoterapinin ve meşhur "Çiçek Çocuklar" akımının sembolü haline geldi.

“Kokainli içecekler veya morfin türevleri gibi geçmişteki trajedilerin bir kısmı bilimin o dönemki yetersizliğinden ve cehaletten kaynaklanıyordu. Ancak günümüzde uyuşturucu ticareti tamamen bilerek, isteyerek ve organize bir kötülükle yürütülüyor.

“Uyuşturucu maddeler binlerce yıl boyunca şifacıların, din adamlarının, şamanların ve hatta eczacıların tekelindeydi. Ancak 20. yüzyılın başlarında küresel olarak yasaklanması, uyuşturucu tarihini tamamen değiştirdi ve onu organize suç örgütlerinin ana can damarı haline getirdi. Dahası, uyuşturucu ticareti sadece bir organize suç olmaktan çıkıp, devletlerin ekonomilerini, ordularını ve siyasetini rehin alan küresel bir jeopolitik güce dönüştü.

Tarihçeyi bitirdiğine göre, kıssadan hisseye sıra geldi. Onun bize aşıladığı ‘seyirci bakış açısı’nı istemiyordum. Sanki, renkli veya renksiz bir dünya tasviri, içinde edilgen olarak yaşayacağımız hayatın da bir tasviri değil miydi. Yoksa, yanılıyor muyum?..

“Okullarda veli toplantılarında, mesleğin hassas ve incelik gerektiren konularından biri, anne ve babaya çocuklarının sınıftaki durumunu aktarabilmektir. Bilirsiniz, ‘kuzguna yavrusu güzel görünürmüş’. Anlaşılmaz olanın önünde insan önce şaşkınlıkla donar, sonra söyleyecek söz bulamaz, susar. Çünkü aklın alışkın olduğu düzen, "tanıdığım çocuk" ile "duyduğum haber" arasında bir köprü kuramaz; ikisi aynı anda gerçek olamaz gibi gelir. Ne inkâr edecek gücü vardır insanın, ne kabul edecek. Sadece "olamaz" der, defalarca, sanki tekrar ettikçe gerçek geri çekilecekmiş gibi. Oysa gerçek geri çekilmez; sadece görülmemiş, duyulmamış, fark edilmemiş olanın ağırlığıyla insanın üstüne çöker.

Sözlerinin burasında, adeta insiyaki olarak gözlerim yeni dostumuza takıldı. Yaşlı hocamıza yönelik bakışlarında diğerlerinden farklı olarak bir ifadesizlik vardı. O ise, hikayeyi şablonize ederek, bireysel trajedileri görünmez kılan bir yola girdi ve sanki hayat alanımızdan çıkarmaya çalışan bir görmemezliği tercih etti. Baştan beri sözlerinin arasına sıkıştırdığı muğlak ifadelerin, gerçek hayat hikayeleriyle örtüşüp örtüşmediğini kestiremeyeceğimiz bir alanda sözlerine devam etmekteydi.

“Çocuklarının uyuşturucu bağımlısı olduğunu öğrendiklerinde buna bir türlü anlam veremezler. Bu imkânsızlık hissi, gerçeğin üzerine bir perde gibi çöker. Görünmez bir boşluk, sessiz bir çığlık, evin duvarlarının arasından sızmıştır. Çocuğun gözlerindeki uzak bakış, anne babanın bütün doğrularını boşa

çıkarır; hayatın başka bir yerinde, başka bir karanlıkta şekillenen bir hikâyeyi haber vermektedir.

“Ona sevgiyi de, maddi imkânları da hiç esirgemediklerini düşünürler. Oysa gözden kaçırdıkları şey, çocuğun maddi bir bolluğa değil, sadece sesini duyurabileceği, yargılanmadan dinlenebileceği bir limana ihtiyaç duyduğudur. Onlar mükemmel bir ebeveyn olduklarını sanırken, çocuklarının içindeki o derin yalnızlığı ve boşluğu fark edememişlerdir. O sessiz kopuşu, çocuğun gözlerindeki ışığın günden güne sönüşünü fark edemeyecek kadar kendi rutinlerine hapsolmuşlardır.

“Trajedinin ilk ve en katı aşaması o fanusu ne pahasına olursa olsun koruma içgüdüsüdür. Kendi konfor alanlarını ve "kusursuz aile" imajlarını korumak için suçu dışarıya, sisteme ya da arkadaş çevresine atarak trajediyi rasyonalize etmeye çalışırlar. Gerçeğin yakıcı soğukluğuyla yüzleşmek yerine, suçu dışarıda arayarak kendi steril dünyalarının duvarlarını tahkim etmeye çalışırlar. Çünkü evlatlarının bir batağa saplandığını itiraf etmek, kendi inşa ettikleri mükemmel hayat illüzyonunun da yıkılması demektir.

“İçinde bulundukları trajedinin büyüklüğünü kavramaktansa, suçu başkalarına atmanın o steril ve konforlu körlüğüne sığınmayı tercih ettiler. Çünkü o kalede çatlaklara yer yoktur; kale yıkılsa bile suç hep dışarıdakilerin olacaktır."

“Babanın öfkesinin hedefsizliği, annenin ne yapacağını bilmez vaziyette adeta donup kalması problemin çözümüne katkı sağlamaz.

O günden sonra, yeni dostumuzu bir daha görmedim. Bir ara arkadaşlara onu sorduğumda, şehirden tayinle ayrılmış olduklarını söyleyerek detaya girmediler. Fazla üstelemedim, ama kendimi de tutamadım. “Çocukları problemli miydi.” Diğeri geçiştirdi. “Kimin çocuğu problemsiz ki!..

Suluova

14. 07. 2026